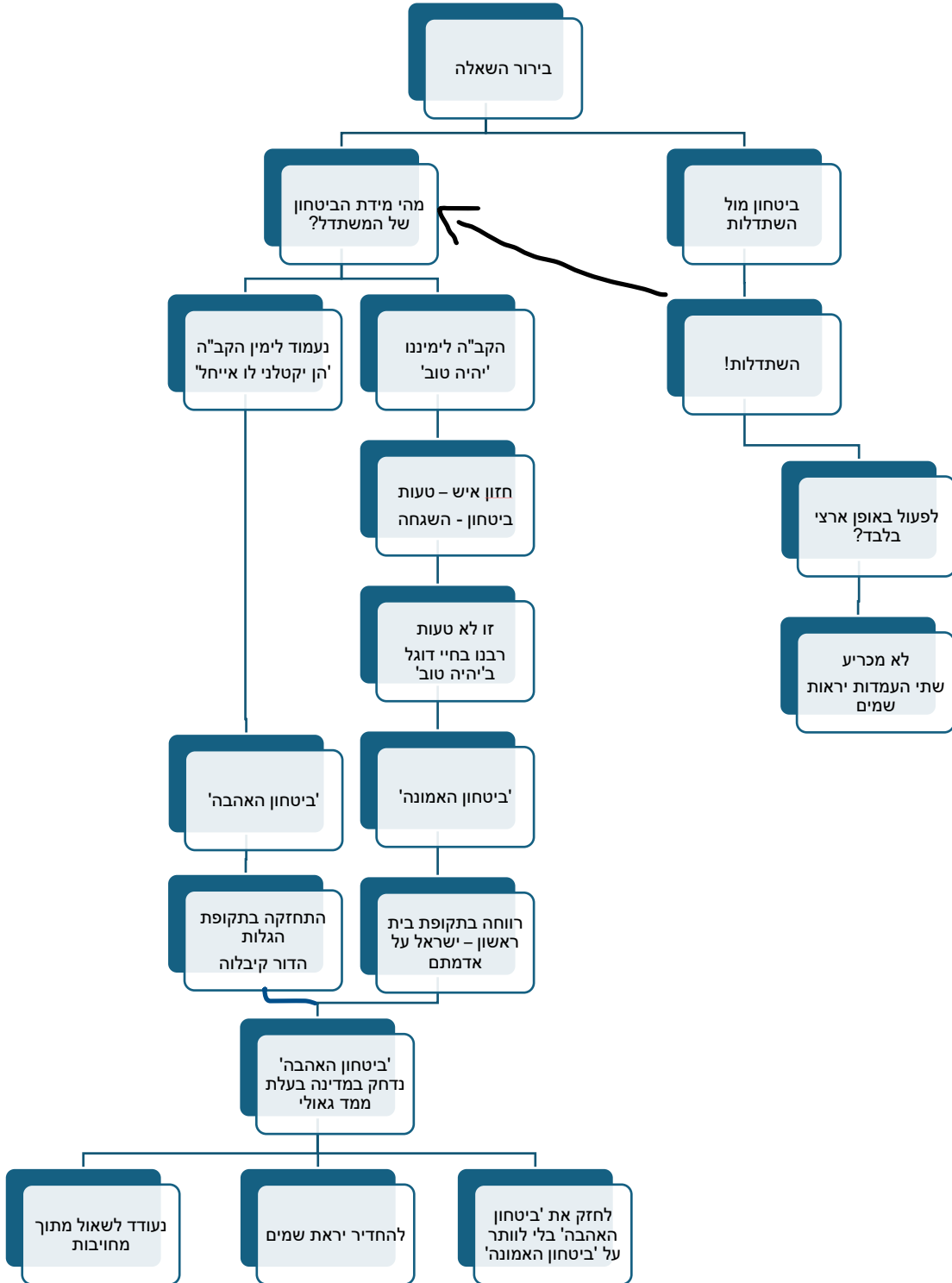

לבירורה של מידת הביטחון

שיעור לזכר אבי מו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין זצ"ל, ליל ר"ח אייר תשפ"ד

סיכום המאמר 'לבירורה של מידת הביטחון'

אֲשֶׁרִי הַגִּבֹר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטָחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׁטִי כָּזָב (תהלים מ ה), ... אשרי הגבר אשר שם יי מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים ושטי כזב על ידי שאמי לשר המשקים זכרתיני, והזכרתיני (בראשית מ יד) ניתוספו לו ב' שנים ויהי מקץ שנתים ימים וגו'.

בית הלוי בראשית מא, א

וביאורו הפשוט, דהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות בצרכי גופו ... ועיקר הענין יש לומר דזהו כלל לאיש הישראלי שיהיה לבו שוקט ובוטח בה' והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור וע"כ הותר לו ההשתדלות... שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שוה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, דמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הבטחון כי הרבה להלך אחרי ההשתדלות ולא בטח... והנה השתדלותו של יוסף שאמר לשר המשקים כי אם זכרתיני אל פרעה הוא השתדלות קטנה ופחותה שנוכל לשער דהרי אין בו רק דיבור אחד ובפרט כי ראה יוסף כי מן השמים הוא בא, ... וכיון שרואין אנחנו שיוסף נענש גם על זה הא מוכח מזה דכל כך היה בטחונו גדול עד כי גם זה המועט למותר נחשבה לו ומזה העונש ניכר גודל בטחונו מה שאין לשער ממש. וזהו שאמרו אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים דלפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל :

חזון איש אמונה וביטחון פרק ב'

<p>וכאשר האדם נפגש במקרה אשר לפי הנהג שבעולם צפוי' אליו סכנה מדרכי הטבע לפחדו מטבעת העולם, וקשת רוחו ירפהו מלזכור שאין המקרה ארוניה לנו ושאין מעצור לד' מלהושיעו ולהכין מסבכים שיחליפו את כל המסובכים, והרבולת בשעה הקשה הלזו ולהשרות בקרבו את האמת הידועה כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה רק הכל מאתו ית' בין לטוב בין למוטב, ואשר שרש אמונתו מפניה פחדתו ונוראת לו אמין להאמין באפשרות ההצלה, ושאין לפניו נפיה לרעה יותר מנפיה לטובה, ענין זה יקראוהו מרת הבטחון.</p>	<p>טעות נשנת נתאורחה בלב רבים במושג בטחון. שם בטחון המשמש למרה מהוללה ועיקרית כפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין - בכל מקרה שפגוש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכר ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה - כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב הוא מחוסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בבואה גורל העתיד אין העתיד מוכרע, כי מי ידע משפטי ד' וגמולותיו ית'. אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרח מאתו ית', וכדיוות פעולת האמונה על עורקי החיים היא ככלל מרות</p>
<p>שתי שנים, ר"ל יוסף ידע שאין הצלתו תלוי' בהשתדלות והכל מיד ד', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך אניסא, חייב יוסף את עצמו לשמש בהודמנות זו ולבקש משר המשקים, ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול אף דברים הרחוקים מכל תועלת, אבל אין לכווץ לעשות כמו אלה ואין פעולה זו מפעולות החובה, ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זורר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה היא אסורה, וכונת חז"ל על הפעולה ולא על מרת הבטחון של יוסף הלילה, וידע יוסף שאין עור מבן אדם בלתי מיד ד' לבר, אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא הי' לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא הי' לו לפנות אל רהבים.</p>	<p>1 אם כי עיקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חבירו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים. והנה נתייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה מרם עשייתה אם היא מוסכמת ממדת הבטחון. וחז"ל אמרו במד"ד מקץ כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים והזכרתיני, היתה כולול במדת הבטחון, ואמרו אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים וגו' שכשכיל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו</p>
<p>2 יש עוד ממדת הבטחון, כי על הבטוח שורה רוח קדש ומתלוה עמו רוח עוז המבשרו כי אמנם יעזרהו ד', וכמו שאמר דוד המלך ע"ה אם תחנה עלי מתנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה וגו', וזה ענין מתחלף לפי מעלת הבטוח ורב קדשו.</p>	